

Arkivsak

26/04100-1

Saksbehandler

Ellen Rodvang

Saksgang

Fylkeskommunalt eldreråd

Telemark ungdomsråd

Fylkeskommunalt råd for personer med
funksjonsnedsettelse

Hovedutvalg for næring, industri og
klima

Hovedutvalg for kultur, reiseliv og
frivillighet

Fylkesutvalg

Fylkestinget

Møtedato

14.04.2026

14.04.2026

16.04.2026

22.04.2026

23.04.2026

29.04.2026

06.05.2026

Strategi for kultur og reiseliv 2026-2029

Innstilling fra fylkesdirektøren

1. Fylkesdirektørens forslag til strategi for kultur og reiseliv 2026-2029 vedtas.
2. Fylkesdirektørens forslag til ettårig handlingsdel til strategi for kultur og reiseliv for 2026 vedtas.

Bakgrunn og saksgang

Utkast til ny regional strategi for kultur og reiseliv svarer opp fylkestingets vedtak i FT-sak 151/24 *Telemarksplanen – regional planstrategi 2024-2028*.

Prosjektplan for arbeidet med ny regional strategi for kultur og reiseliv ble vedtatt av hovedutvalg for kultur, reiseliv og frivillighet i sak 11/25 *Arbeid med ny fylkeskommunal strategi for kultur og reiseliv*.

I samsvar med vedtatt prosjektplan, er det gjennomført medvirkning med deltagelse fra politiske, interne og eksterne aktører.

Strategien ble behandlet i fylkestinget 19. juni 2025 i sak 57/25 og lagt ut på høring med frist 26. september 2025.

Saken legges fram for fylkeskommunalt eldreråd, Telemark ungdomsråd, fylkeskommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse, hovedutvalg for næring, industri og klima og hovedutvalg for kultur, reiseliv og frivillighet til uttalelse. Fylkesutvalget innstiller til fylkestinget, som fatter endelig vedtak i saken.

Saksopplysninger

Regional strategi for kultur og reiseliv er et overordnet politisk styringsdokument som skal svare ut målene i Telemarksplanen for kultur- og reiselivsfeltet. Formålet er å legge grunnlaget for en langsiktig politikk for feltet, med forutsigbare rammer og prioriteringer for fylkeskommunen sitt arbeid. Selve arbeidet med strategien og forankringen internt og eksternt er grundig redegjort for i FT-sak 57/25 og blir bare helt kort punktvis referert her:

- Strategien er særlig knyttet til hovedmålet *Gjøre fylket mer attraktivt for bedrifter, besøkende og som bosted* under satsingsområdet Skapende Telemark, men bidrar også godt til mål under satsingsområdene Inkluderende Telemark og Naturrike Telemark i Telemarksplanen.
- Telemark fylkeskommunes planveileder er fulgt.
- Ny regional strategi for kultur og reiseliv bygger på det regionale kunnskapsgrunnlaget Kunnskap om Telemark.
- Styringsgruppa har bestått av fylkessjefen for samfunnsutvikling pluss seksjonslederne i sektor for samfunnsutvikling.
- Planleggingen startet august 2024. Arbeidet med ny regional strategi for kultur og reiseliv ble organisert som et prosjekt i tre faser: 1) planlegging, 2) utarbeidelse, og 3) oppfølging og vedtak. Den siste fasen handler om høring, vurdering av høringsinnspillene og bearbeiding av dokumentet, visuell utforming, endelig politisk behandling og evaluering av prosessen. I denne siste fasen er også arbeidet med et forslag til ettårig handlingsprogram sluttført fra administrasjonen. Strategien er lagt inn i Framsikt, fylkeskommunens vedtatte planverktøy, etter at den var på høring. Noe tekst er flyttet litt på for å møte malen i Framsikt, og det er laget en oppsummering innledningsvis.
- Et forord fra politisk ledelse vil legges inn i strategien når den er vedtatt.

Høringssvar:

Det kom inn 37 høringssvar. Høringssvarene kan leses i sin helhet på fylkeskommunens nettside i denne saken: [Kultur- og reiselivsstrategien](#). Vedlagt er et kort sammendrag av alle høringsuttalelsene med fylkesdirektørens kommentar og oppfølging. Dersom innspillet blir fulgt opp med en endring i strategien eller i handlingsplan, så står det der.

Handlingsdel:

Forslag til ettårig handlingsdel for strategien legges også fram i saken og er en del av strategidokumentet. Den inneholder 20 oppdrag knyttet til mål i Telemarksplanen og delmål i strategien. Oppdragenes innhold blir også kortfattet beskrevet. Mange av oppdragene vil likevel gå over flere år og bli videreført ved rullering. Administrasjonen har også mange andre løpende driftsoppgaver, som for eksempel tilskuddsordninger, der strategiens mål ligger til grunn. Disse blir ikke synliggjort i handlingsdelen.

Visuell utforming og ferdigstilling:

Høsten 2025 ble tre kunstnere invitert til å levere sine forslag til illustrasjoner i en lukket konkurranse. Per Ragnar Møkleby ble valgt som illustratør til strategien og vil ferdigstille arbeidet innen utgangen av april 2026, etter avtale. Det vil si at strategien vil få sin visuelle utforming etter at den er vedtatt. Strategien vil også bli trykt i et begrenset opplag.

Økonomiske, administrative og juridiske konsekvenser

Både ny strategi for kultur og reiseliv og handlingsdelen gir retning for prioriteringer administrativt og økonomisk innenfor fylkeskommunens handlingsrom. Eventuelle nye økonomiske behov vil bli synliggjort i arbeidet med handlings- og økonomiplan. Saken innebærer ikke juridiske konsekvenser for fylkeskommunen.

Konsekvenser for fylkets klimamål og FNs bærekraftsmål

Ny regional strategi for kultur og reiseliv har samme hovedmål som Telemarksplanen og er innrettet for å bidra til å nå fylkets klimamål og støtte opp under FNs bærekraftsmål.

Kultur spiller en viktig rolle i å fremme inkludering ved å samle mennesker med ulike bakgrunn, erfaring og perspektiv. Gjennom kulturelle aktiviteter og felles opplevelser bygges forståelse og respekt for hverandre. Dette skaper et mer åpent samfunn hvor alle føler seg velkommen og verdsatt. I tillegg kan kultur bidra til bærekraft ved å fremme lokale tradisjoner, håndverk og miljøvennlige praksiser. Når vi tar vare på og viderefører kulturelle uttrykk, styrkes både fellesskapet og miljøet. På denne måten blir kultur en drivkraft for et inkluderende og bærekraftig samfunn. Både kultur og reiseliv er viktig i utviklingen av gode og attraktive lokalsamfunn. Strategien vil bidra til måloppnåelse for særlig bærekraftsmål:

- Mål 10 – *utjevne forskjeller*
- Mål 11 – *bærekraftige byer og lokalsamfunn*
- Mål 17 – *samarbeid for å nå målene*

Fylkesdirektørens vurdering

Det er første gang fylkesdirektøren utarbeider en samlet strategi for kultur og reiseliv. Den vil være et viktig politisk vedtatt styringsdokument for hvordan fylkeskommunen skal utøve rollen som regional utviklingsaktør fra 2026 til 2029 på disse feltene. Strategien tydeliggjør at norsk kultur- og reiselivspolitik er summen av lokal, regional og nasjonal politikk. Fylkeskommunens rolle er å bidra til og sørge for det som har en større regional interesse og funksjon.

Ved å prioritere kultur og natur som kilde og grunnlag for opplevelser og fellesskap, bidrar denne strategien til måloppnåelse av Telemarksplanen. Fylkesdirektøren mener at strategien vil bidra til å bevare natur- og kulturverdier, til å styrke verdiskaping, og til et mer inkluderende Telemark.

Vi lever i en urolig tid med opprustning og krig, demokratier svekkes og faller, det er splittende krefter og fallende lykkeindekser over hele verden. Fylkesdirektøren vil peke på kulturens betydning i vår tid for å skape nærhet, gode opplevelser og fellesskap, for å hegne om ytringsfriheten og fri meningsutveksling i gode, trygge rom. Kultur gir motstandskraft og beredskap mot splittende krefter, ekkokamre, isolasjon og ensomhet. Strategien har fått

undertittelen *Det som gjør oss til oss*. Tittelen tar opp i seg menneskets dype behov for fellesskap, mening og frihet og til å bruke sine kreative evner. Undertittelen viser også til en tidsdybde og gir assosiasjon til identitet og merkevare.

En oversikt over hovedpunkter i alle høringssvarene med fylkesdirektørens vurdering og oppfølging i eller utenfor strategien er vedlagt saken. Der svares hver enkelt aktør mer inngående. I høringssvarene er det noen forhold der mange avsendere peker på det samme. De gjengis og kommenteres her:

- De fleste gir sin tilslutning til strategien. Flere uttrykker også et ønske om utstrakt samarbeid med fylkeskommunen. Det er gledelig og noe også fylkeskommunen er avhengig av for å nå målene.
- Mange peker på at det er et godt grep å koble kultur og reiseliv. Samtidig uttrykkes det også bekymring fra noen aktører om reiselivet blir godt nok ivarettatt i strategien. Det erkjennes at strategiens høringsutkast ikke var tydelig nok på at den først og fremst handler om opplevelser i reiselivet og at reiseliv egentlig er et aspekt ved og summen av mange planer. Det er tydeliggjort i nytt utkast.
- Flere ønsker også at fylkeskommunen tar en rolle når det gjelder tilrettelegging med ansvarlig besøksforvaltning, noe som også er omtalt i strategien. Det følges opp i handlingsdel.
- Strategien er innrettet mer overordnet og mindre beskrivende og konkret enn tidligere planer/strategier. Ambisjonene er knyttet til Telemarksplanens innsatsområder og ikke til utviklingen på hvert enkelt kulturfelt. Det er en innretning kulturlivet ikke er vant til og mange savner mer om seg selv og sitt felt og mer konkrete tiltak og ambisjoner. Fylkesdirektøren oppfordrer alle aktører til å lese seg selv inn i kulturbegrepet. En definisjon av kulturbegrepet som tydeliggjør at det er et vidt begrep som favner hele sektoren, er lagt inn i strategien. Noen flere korte presiseringer for å imøtekomme synlighet er også lagt inn. Fylkesdirektøren vurderer at strategiens overordnede innretning skal stå fast, og har derfor lagt inn mer forklarende tekst i innledningen, om fylkeskommunens rolle og hvordan strategien skal forstås og kunne brukes av kultur- og reiselivsaktører.
- Det leses også store forventninger til handlingsdel, dens innretning og innhold i høringssvarene. Noen har også uttrykt ønske om å bidra inn i arbeidet med den. Fylkesdirektøren vil peke på at handlingsdelen er fylkeskommunens egne oppdrag for å nå målene i strategien. Handlingsdelen er ettårig og anses som et fylkeskommunalt arbeidsverktøy, og har derfor ikke vært ute på høring. Hele virkemiddelapparatet er også innrettet mot strategiens mål.

- Det er et uttrykt ønske fra mange at fylkeskommunen skal ta en ledende rolle i å drifte nettverk og møteplasser for kultur- og reiselivssektoren. Det ser også fylkesdirektøren som en viktig regional oppgave for fylkeskommunen, og det følges opp i handlingsdel.
- Behovet for forutsigbare rammer og indeksregulerte tilskudd blir påpekt av mange. Fylkesdirektøren anerkjenner behovet for at driftsmidler til institusjonene må deflatorjusteres for å opprettholde dagens driftsnivå. Behovet for forutsigbare rammer er allerede påpekt i strategien. Det er ikke lagt inn endringer i strategien basert på dette høringsinnspillet.
- Tidligere fylkeskommunale planer har operert med *kulturelle fyrtårn*. Mange savner disse og ønsker seg egne satsingsområder eller *fyrtårn* i strategien, som Rjukan-Notodden Industriarv, Telemarkskanalen og Henrik Ibsen, der jubileet i Telemark i 2028 pekes spesielt på. Dette er store, regionale satsinger som er viktig for fylkeskommunen. Spørsmålet er vurdert igjen etter høringsinnspillene, men det er landet på å ikke foreslå endringer i strategien. En viktig grunn er at når fylkeskommunen skal kutte i kostnader de nærmeste årene blir det feil signal å peke ut fyrtårn som skal satses på. Det skaper forventninger som kanskje ikke kan innfris. Det er likevel helt naturlig at flere av fylkets fyrtårn arbeides med, og de blir derfor synliggjort i handlingsdelen.
- Grenland Friluftsråd foreslo å legge inn *grøntområder* i denne målformuleringen: *For å skape kompakte og levende byer og bygder med høy kvalitet skal fylkeskommunen bidra til at både innbyggere og besøkende har tilgang til gode møteplasser i hele fylket.* Forslaget er vurdert og det er landet på å imøtekomme det ved å legge inn et annet begrep, *friområder*, som dekker videre enn *grøntområder*. Målformulering med endring: *For å skape kompakte og levende byer og bygder med høy kvalitet skal fylkeskommunen bidra til at både innbyggere og besøkende har tilgang til gode møteplasser og friområder i hele fylket.*

Vedlegg 2:

1. Strategi for kultur og reiseliv 2026-2029 med handlingsdel
2. Sammendrag av høringsuttalelser med fylkesdirektørens vurdering